

Talousmetsälehdon hoito-ohjeita

Talousmetsälehdossa voidaan ylläpitää ja lisätä monimuotoisuudelle arvokkaita ominaispiirteitä metsän taloudellisen hyödyntämisen rinnalla. Hoito-ohjeet on tarkoitettu toteutettavaksi tavanomaisten metsänhoitotöiden yhteydessä. Suojelukohteiden hoidossa painotetaan metsän tuoton sijaan luontoarvojen hoitoa ja niiden toteutukseen on oma ohjeistuksensa.

Lehdon tunnistaminen

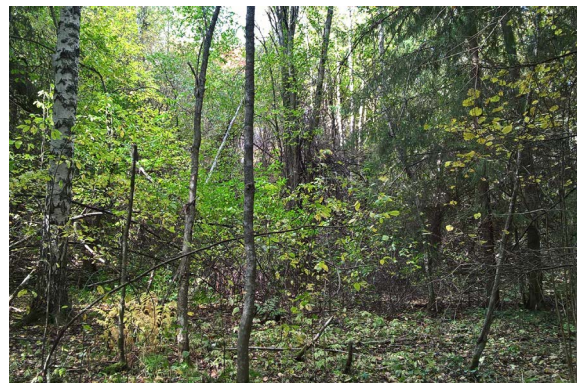
Lehdon tunnistaa parhaiten sulan maan aikaan. Talvella lehdon määrittämiseen voi saada apua lehtopensaiden tai jalojen lehtipuiden tunnistamisesta. Lehtipuustoinen metsä ei ole sama asia kuin lehto, mutta niissä on usein saman kaltaisia luontoarvoja. Lehtojen päätyyppejä on kolme: tuore, kostea ja kuiva lehto. Kaksi parasta tapaa tunnistaa lehto ovat lehtokasvillisuus ja lehtomulta.

Lehtokasvillisuus

Lehdoissa esiintyy monipuolisesti lehtopensaita ja ruohokasveja, esimerkiksi lehtokuusamaa ja mustakonnanmarjaa.

Lehtomulta

Lehtipuukarikeri ja lehtokasvillisuus muuttuu mullaksi runsaan maaperäeliöstön, kuten lierojen toimesta.

Tuore lehto

Kostea lehto

Kuiva lehto

Lehdon hoidon periaatteita

- Talousmetsälehdon luonnonhoidon painotuksiin vaikuttavat metsänomistajan taloudelliset ja luonnonhoidolliset tavoitteet sekä hoidettavan kohteen ominaispiirteet. Nämä taustatekijät rajaavat sen, minkälaista luonnonhoitoa kohteella on mahdollista tehdä.
- Reunaehdot lehtometsien käsittelylle antavat metsälaki, luonnonsuojelulaki ja metsien sertifiointi, jotka tulee tuntea ennen hakkuiden aloittamista. Kaikkia metsälain suojaamia lehtoja ei ole kartoitettu. Ne tulee selvittää maastossa aina ennen hakkuita.
- Toimittaessa suojeltujen luontokohteiden läheisyydessä hoitotyöt toteutetaan niin, että talousmetsän käsittely tukee kohteen luontoarvoja.
- Lajiston tuntemisesta on apua luonnonhoidon tavoitteiden asettelusta, mutta olennaisempaa on keskittyä metsien rakennepiirteisiin, puuston lajirunsauteen sekä järeän ja kuolleen puun säilyttämiseen ja lisäämiseen.
- Kaikkia lehtometsiä ei tarvitse hoitaa. Jos kohde on jo huomattavan luonnontilainen, suojelu voi olla paras vaihtoehto sekä taloudellisesti että lehdon luontoarvojen säilyttämiseksi.
- Lehtojen hoidossa yleisin toimenpide on kuusen poisto, mutta se ei ole yleispätevä sääntö kaikissa lehtokohteissa. Varjoa ja vakaita oloja vaativat lajit hyötyvät kuusten varjostuksesta. Kosteissa lehdoissa, kalkkialueen kuusikoissa ja maan pohjoisosassa kuusen merkitys korostuu eivätkä hoitotoimet ole yleensä tarpeen.
- Kuivissa lehdoissa valoisuus on tärkeää, tuoreissa lehdoissa valon ja varjon vaihtelu ja kosteissa lehdoissa varjoisuus.
- Hakkuut tehdään pääsääntöisesti talvella, mutta kuivissa lehdoissa ja kantavilla tuoreen lehdon kohteilla voidaan toimia myös kuivan ja sulan maan aikaan mutta ei koskaan lintujen pesimäaikaan.
- Mitä paremmin leimikko suunnitellaan ja hakkuun toteuttajaa ohjeistetaan, sitä sujuvampaa on hakkuu, mikä näkyy parempana lopputuloksena.
- Hakkuun toteuttajalle tehdään työohje keskeisistä hakkuun tavoitteista ja toteutustavoista. Ohjeissa myös kerrotaan, miltä metsän tulisi näyttää hakkuiden jälkeen. Ohjeet käydään läpi ennen hakkuun aloittamista.
- Puuston leimausta ei talousmetsissä yleensä tehdä. Hakkuun toteuttajaa auttaa, jos säästettävät puustoryhmät tai yksittäiset puut on etukäteen merkitty kuitunauhalla.

Puulajien monipuolisuus, lehtipuustoisten alueiden valoisuus, kuusivaltaisten alueiden suoja ja lahoppuusto tekevät lehdestä monimuotoisen.

Lehdon hoito talousmetsän eri kehitysvaiheissa

Uudistuskypsässä lehtometsässä on useita vaihtoehtoja

Metsän uudistamisen vaihtoehtona selvitetään aina mahdollisuus suojella kohde METSO-ohjelman rahoituksella. Metsän uudistamista voidaan myös siirtää, mistä hyötyy vanhaan puustoon sitoutunut lajisto. Avohakkuun sijaan voidaan valita erirakenteinen metsän kasvatus, poimintahakkuu tai pienaukkohakkuu. Jos lehto uudistetaan avohakkuulla, luontohaittoja vähennetään seuraavasti:

- Säästetään lahopuita, nuoria puustoryhmiä ja lehtopensaita
- Jätetään säästöpuiksi etenkin lehtipuita tavanomaisesta moninkertainen määrä
- Jätetään maanmuokkaus ja kosteiden lehtojen ojitus tekemättä
- Suositaan metsän uudistamisessa lehtipuita
- Metsää ei istuteta täystiheäksi kuusikoksi, vaan hyödynnetään uudistamisessa luontaista taimiainesta monipuolisesti

METSO-ohjelma

METSO-ohjelman metsien suojelun ja luonnonhoidon rahoituksesta voi tiedustella Metsäkeskuksesta ja ELY-keskuksista.

www.metsonpolku.fi

Metka-tuki

Luonnonhoitotöiden rahoituksesta metka-tuella voi tiedustella Metsäkeskuksesta.

www.metsakeskus.fi

Taimikonhoidolla ratkaistaan lehdon kehityksen suunta

Yleensä lehtoihin on istutettu kuusta tai rauduskoivua, mutta lisäksi lehdot taimettuvat luontaisesti mm. seuraavilla puulajeilla: haapa, harmaaleppä, hieskoivu, pihlaja, raita ja tuomi sekä etelässä yksittäiset jalot lehtipuut, kuten tammi, vaahtera ja metsälehmus.

Perusta monimuotoiselle talousmetsälehdolle rakennetaan metsän nuoruusvaiheessa, kun taloudellisesti tuottavia ja monimuotoisuudelle arvokkaita puulajeja on sopivassa suhteessa. Taimikonhoito tehdään lehdoissa seuraavilla periaatteilla:

- Hoidetaan ajoissa ennen kuin puusto karsiutuu liikaa
- Mitään puulajia ei poisteta hoitotöissä kokonaan
- Aikaansaadaan vaihtelevaa tiheyttä taimikossa
- Lehtipuustoisia alueita harvennetaan voimakkaammin
- Erityisesti jaloille lehtipuille tehdään runsaasti kasvutilaa
- Kuusivaltaisia alueita tai lepikoita voidaan jättää tiheämmiksi
- Pieniä alueita jätetään kehittymään luonnontilaisina tiheikköinä
- Ei raivata lehtopensaita

Lehdot taimettuvat runsaalla ja monilajisella lehtipuustolla ja lehtopensailta.

Harvennushakkuilla saadaan tuloja ja ohjataan metsän kehitystä

Harvennushakkuussa tehdään valintoja metsän kehityksen suunnasta kymmenien vuosien ajalle. Harvennushakkuissa voi olla huomattavia mahdollisuuksia monimuotoisuuden lisäämiseen. Harvennushakkuiden keskeisiä tavoitteita ovat:

- Monipuolinen puulajisto
 - Monipuolinen puulajisto ylläpitää runsasta seuralaislajistoa
 - Mitään kotimaista puulajia ei poisteta hakkuissa kokonaan
- Puuston tiheysvaihtelu
 - Harvemmat ja lehtipuuvallat alueet soveltuvat valoa ja lämpöä suosivalle lajistolle
 - Tiheämmät ja kuusivallat alueet soveltuvat kosteutta ja varjoisuutta suosivalle lajistolle
 - Tiheyttä vaihdellaan erittäin harvoista alueista hoitamattomiin tiheikköihin
- Puuston kerroksellisuus
 - Puuston eri latvuserroksissa elää eri eliölajistoa
 - Vallitsevan latvuserroksen lisäksi säästetään lehtopensaita, nuoria kuusitiheikköitä ja vanhoja puita
- Runas lahoppuusto
 - Eri puulajit ja vaihteleva lahoppuiden koko pitävät yllä monipuolista lahoppuulajistoa
 - Harvennettavista puista voidaan tuottaa lahoppuuta joko tekopötkelöinä tai maapuina

Lehtojen harvennushakkuut tehdään tavallisesti talvella. Kantavalla maapohjalla hakkuita tehdään myös sulan maan aikaan mutta ei lintujen pesiessä.

Harvennushakkuun tuloksena

Onnistuneen talousmetsälehdon harvennushakkuun tuloksena metsästä löytyy joitakin seuraavista monimuotoisuudesta kertovista ominaispiirteistä:

- Monimuotoista lehtipuustoa
- Jaloja lehtipuita
- Nuoria puustoryhmiä
- Järeää ja vanhaa puustoa
- Runsaasti lahoavaa puustoa
- Elinvoimaisia lehtopensaita
- Avoimia ja lämpimiä laikkuja
- Hoitamattomia tiheikköjä

Teksti ja kuvat: Jukka Ruutiainen

Työohjekortti on tuotettu METSO- ja Helmi-ohjelmien hankkeissa Lehtokeskusalueiden luontohelmet ja Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät.